

Uvod

Program Partnerstvo za mir (PzM) je najznačajnija inicijativa NATO, formalno pokrenuta 1994. godine, u cilju razvijanja stabilnosti i bezbednosti u Evropi i šire u svetu, kroz jačanje poverenja i saradnje između NATO i drugih država u evro-atlantskom prostoru. Zaštita i unapređenje osnovnih sloboda i ljudskih prava, demokratski razvoj i očuvanje slobode, pravde i mira predstavljaju zajedničke vrednosti na kojima počiva program Partnerstvo za mir i kao takve kompatibilne su sa vrednostima drugih međunarodnih i regionalnih organizacija - Ujedinjenih nacija, Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju, Saveta Evrope, Evropske Unije i drugih organizacija.

Partnerstvo za mir je program bilateralne saradnje između NATO i pojedinačnih država, koji se bazira na načelima dobrovoljnosti, fleksibilnosti i transparentnosti. Program je za svaku zemlju učesnicu individualan i specifičan. Učesnice programa Partnerstva za mir samostalno određuju nivo, sadržaj i dinamiku partnerske saradnje, u skladu sa suverenim pravima, nacionalnim interesima, potrebama i mogućnostima. Iako je njegovo osnovno težište razvoj saradnje u oblasti odbrane, veoma je značajna politička dimenzija ovog programa, kao važnog faktora evropske bezbednosne arhitekture. Partnerstvo za mir trenutno okuplja 20 partnera sa evro-atlantskog prostora.

Prilikom pristupanja Partnerstvu za mir, države potvrđuju da su privržene doslednom ispunjavanju obaveza iz Povelje UN i načela Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima, posebno da će se uzdržavati od pretnji upotrebom sile protiv teritorijalnog integriteta ili političke nezavisnosti bilo koje države, da će poštovati postojeće granice i da će nesuglasice rešavati mirnim sredstvima. One, takođe, potvrđuju svoju privrženost Završnom aktu iz Helsinkija i svim drugim dokumentima OEBS, kao i poštovanju obaveza u sferi razoružanja i kontrole naoružanja.

Za pristupanje programu PzM neophodna je saglasnost Alijanse, koja ceni spremnost države kandidata na osnovu sopstvenih standarda i kriterijuma i tek tada upućuje poziv zemlji koja je izrazila interes da joj pristupi. Učešće u Partnerstvu za mir i članstvo u Evropskoj Uniji nisu međusobno uslovljeni, ali su kompatibilni, s obzirom na to da NATO i Evropska unija imaju bliske sisteme vrednosti, standarde i procedure.

Politički okvir za saradnju NATO sa partnerskim zemljama je Savet evro-atlantskog partnerstva (Euro-Atlantic Partnership Council - EAPC), političko-bezbednosni forum koji okuplja sve države članice NATO i učesnice programa Partnerstvo za mir. Savet evro-atlantskog partnerstva predstavlja mehanizam političke koordinacije i nadzora svih aktivnosti u Partnerstvu za mir i forum na kome se, putem političkih konsultacija, razmatraju pitanja od značaja za partnersku saradnju.

Republika Srbija u programu Partnerstvo za mir

Odnosi Republike Srbije i NATO su u mnogo čemu specifični - rezultat su i refleksija istorijskih

okolnosti i događaja iz nedavne prošlosti. Međutim, na obe strane postoji izraženo razumevanje da unapređenje partnerske saradnje, posebno kroz učešće Republike Srbije u programu Partnerstvo za mir, doprinosi stabilnosti i jačanju poverenja na Balkanu i širem evro-atlantskom prostoru. U tom smislu, za Republiku Srbiju je učešće u programu Partnerstvo za mir najadekvatniji okvir za razvoj odnosa i saradnje sa NATO, državama članicama Alijanse i drugim učesnicima programa Partnerstvo za mir, posebno imajući u vidu prirodu ovog programa, njegovu fleksibilnosti i mogućnosti za njegovo individualno prilagođavanje svakoj učesnici.

Odnosi Republike Srbije i NATO u periodu neposredno pre pristupanja programu Partnerstvo za mir razvijali su se uzlaznom linijom i manifestovali kroz razvijeni politički dijalog. Uporedo sa unapređivanjem odnosa sa političkim i vojnim strukturama NATO, Republika Srbija je razvijala raznovrsnu bilateralnu saradnju u oblasti politike bezbednosti i odbrane sa državama članicama NATO i programa Partnerstvo za mir.

Na Samitu NATO u Rigi, 29. novembra 2006. godine, Republika Srbija je pozvana, uz Crnu Goru i Bosnu i Hercegovinu, da pristupi programu Partnerstvo za mir. Učesnica programa je formalno postala 14. decembra iste godine, kada je tadašnji predsednik Republike Srbije Boris Tadić, u sedištu NATO u Briselu, potpisao [Okvirni dokument](#), koji sadrži osnovna načela programa Partnerstvo za mir. Time je Republika Srbija i zvanično postala učesnica programa Partnerstvo za mir i stekla pravo da učestvuje u radu Saveta za evro-atlantsko partnerstvo, kao i komiteta i radnih tela NATO u formatu otvorenom za države partnere.

Nakon potpisivanja Okvirnog dokumenta, Vlada Republike Srbije je usvojila [Prezentacioni dokument](#), koji je tadašnji ministar spoljnih poslova Vuk Jeremić 5. septembra 2007. godine, uručio u sedištu NATO. Ovim dokumentom definisane su oblasti saradnje sa NATO, aktivnosti koje Republika Srbija namerava da preduzme kako bi ostvarila ciljeve partnerstva, kao i vojne i druge kapacitete koje stavlja na raspolaganje za program Partnerstvo za mir. U Prezentacionom dokumentu Republika Srbija je istakla nameru da aktivno učestvuje u programu Partnerstvo za mir i spremnost da participira u skoro svim uspostavljenim mehanizmima programa, uključujući i Individualni akcioni plan partnerstva - IPAP (Individual Partnership Action Plan), kao viši oblik saradnje.

Republika Srbija i NATO zaključili su 1. oktobra 2008. godine Sporazum o bezbednosti informacija (Security Agreement), a Narodna skupština Republike Srbije ga je ratifikovala 5. jula 2011. godine. Ovim sporazumom garantuje se minimum neophodnih standarda zaštite podataka koji se međusobno razmenjuju. Na ovaj način je omogućena razmena informacija poverljive sadržine sa NATO i stvoreni uslovi za aktivniju ulogu Republike Srbije u Partnerstvu za mir.

Krajem oktobra 2008. godine, Vlada Republike Srbije je donela Odluku o otvaranju [Misije Republike Srbije pri NATO](#), što je predstavljalo važan korak u cilju jačanja diplomatskog i odbrambeno-vojnog prisustva u sedištu Alijanse, za unapređenje dijaloga i razvoj saradnje u okviru programa Partnerstvo za mir. Misija Republike Srbije pri NATO zvanično je otvorena decembra 2009. godine.

Prvi Individualni program partnerstva - IPP (Individual Partnership Programme) između Republike Srbije i NATO za 2009-2010. godinu usvojen je krajem 2008. godine, čime je konkretizovano učešće Republike Srbije u programu Partnerstvo za mir, shodno ciljevima i oblastima saradnje navedenim u Prezentionom dokumentu. Drugi Individualni plan program partnerstva obuhvatao je period 2010-2011. godinu, a treći period 2011-2012.

Vlada Republike Srbije je, u februaru 2011. godine, usvojila Zaključak o pokretanju procedure za izradu Individualnog akcionog plana partnerstva - IPAP-a (Individual Partnership Action Plan) između RS i NATO, kao intenzivnijeg oblika saradnje u okviru Partnerstva za mir. Vlada Republike Srbije je 14. jula 2011. godine usvojila [Prezentacioni dokument](#), koji je 25. novembra 2011. godine predstavljen u sedištu NATO u Briselu.

Individualni akcioni plan partnerstva - IPAP je mehanizam koji predstavlja najviši oblik partnerske saradnje sa NATO koji ne implicira članstvo u Alijansi. On predviđa redovne cikluse dijaloga sa NATO o političko-bezbednosnim pitanjima, vojno-odbrambenim i pitanjima javne diplomatije i naučne saradnje, kao i planiranja u vanrednim situacijama.

[Prvi ciklus IPAP-a između R. Srbije i NATO](#) stupio je na snagu 15. januara 2015. godine i usvajanje ovog dokumenta predstavljao je značajan korak napred u odnosima između Republike Srbije i NATO, kojim su stvoreni uslovi za redovan i strukturiran dijalog, uključujući i dijalog na političkom nivou.

Nakon uspešno sprovedenih aktivnosti u implementaciji prvog ciklusa IPAP-a, 2017. godine započet je proces usaglašavanja drugog ciklusa IPAP-a.

Procedura usvajanja [drugog ciklusa IPAP-a između R. Srbije i NATO](#) za period 2019-2021. godinu okončana je 7. novembra 2019. godine. Usvajanje novog IPAP-a predstavlja još jednu potvrdu uzlaznog trenda partnerske saradnje Republike Srbije sa NATO i stvara uslove za nastavak redovnog i strukturiranog dijaloga o svim pitanjima od obostranog interesa, te olakšava koordinaciju naše bilateralne saradnje sa članicama i partnerima NATO.

Kao i prvi ciklus IPAP-a, novi dokument koncipiran je saglasno principima Partnerstva za mir, a to su dobrovoljnost, transparentnost i fleksibilnost, i ima za polazište jasno definisanu politiku vojne neutralnosti Srbije.

Značaj učešća Republike Srbije u programu Partnerstvo za mir

Učešće u programu Partnerstvo za mir doprinosi suštinskom učvršćivanju međunarodnog položaja i ugleda Republike Srbije, u skladu je sa postavljenim spoljnopoličkim prioritetima Republike Srbije i u funkciji je bržeg napredovanja u procesu evro-integracije.

Takođe, ima pozitivne efekte na proces reforme sektora bezbednosti i sistema odbrane, posebno u kontekstu pomoći efikasnijem prilagođavanju opšteprihvaćenim principima demokratske kontrole oružanih snaga i jačanju spremnosti zemlje da odgovori na savremene bezbednosne izazove i pretnje. Glavni mehanizmi partnerske saradnje na planu vojne saradnje i podrške reformama sistema odbrane su Proces planiranja i pregleda (Planning and Review

Process – PARP), Koncept operativnih sposobnosti (Operational Capabilities Concept – OCC), Program za izgradnju integriteta (Building Integrity Programme – BI), kao i Program za unapređenje obrazovanja u oblasti odbrane (Defence Education Enhancement Programme – DEEP).

Važan aspekt praktične saradnje između Republike Srbije i NATO odnosi se na uništavanje viškova zastarele municije i ubojnih sredstava koji predstavljaju opasnost po bezbednost naših građana i životne sredine. U tom smislu, NATO i Republika Srbija su 12. oktobra 2016. godine započele projekat namenjen uništavanju viškova municije i ubojnih sredstava i tehničko-tehnološkoj modernizaciji „Tehničko - remontnog zavoda Kragujevac“. Vrednost projekta, u kojem učestvuje 11 država članica NATO i partnera iznosi 4,15 mil. evra, od čega je do sada prikupljeno oko 90% planiranih sredstava, odnosno 3,73 mil. evra.

Takođe, pod okriljem NATO programa naučne saradnje (Science for Peace and Security - SPS) realizovan je niz projekata na kojima su angažovani naši mladi naučnici. Ovi projekti, finansirani i podržani od strane NATO, imaju konkretnu upotrebnu vrednost i praktičan značaj za građane, lokalne zajednice i javne institucije.

Važno područje odnosa sa NATO predstavlja saradnja u oblasti civilne zaštite i vanrednih situacija, kroz koju stičemo najbolja iskustva i unapređujemo svoje strukture i kapacitet za reagovanje u slučaju prirodnih nepogoda i drugih vanrednih situacija. Republika Srbija bila je domaćin Međunarodne terenske vežbe upravljanja posledicama vanrednih situacija „SRBIJA 2018“ koja je od 8. do 11. oktobra 2018. godine održana u reonu Mladenovca, u zajedničkoj organizaciji Evro-atlantskog koordinacionog centra za vanredne situacije (EADRCC) i Sektora za vanredne situacije MUP. Vežbu, sa oko 2000 učesnika iz 40 zemalja članica i partnera NATO, svečano su otvorili predsednik Republike Srbije Aleksandar Vučić i generalni sekretar NATO Jens Stoltenberg.

Uporedo sa unapređivanjem odnosa sa relevantnim strukturama NATO, Republika Srbija razvija raznovrsnu bilateralnu saradnju u političko-bezbednosnoj oblasti sa državama članicama NATO i Partnerstva za mir.

Značajan segment saradnje na međunarodnom planu je i saradnja Narodne skupštine Republike Srbije sa Parlamentarnom skupštinom NATO. Iako u institucionalnom smislu, Parlamentarna skupština nije deo struktura Alijanse, ovaj vid parlamentarne saradnje doprinosi boljem međusobnom razumevanju i jačanju saradnje između članica NATO i partnerskih država. Od 2007. godine delegacija Narodne skupštine Republike Srbije učestvuje u aktivnostima Parlamentarne skupštine NATO u statusu pridruženog člana.

Posebno važan segment saradnje Srbije sa NATO čini situacija na Kosovu i Metohiji. Srbija i NATO imaju obaveze po Rezoluciji Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija 1244 i po Vojno-tehničkom sporazumu. Međunarodno bezbednosno prisustvo na KiM, predviđeno Rezolucijom SB UN 1244 povereno je međunarodnim bezbednosnim snagama (KFOR), koje su od 12. juna 1999. raspoređene u Pokrajini.

Srbija poštuje i podržava mandat KFOR, koji počiva na Rezoluciji SB UN 1244 i ima za cilj

osiguranje bezbednog i sigurnog okruženja za sve stanovnike KiM. Saradnja VS i KFOR na terenu je veoma uspešna i odvija se kroz razmenu informacija, redovne sastanke, sinhronizovane patrole na administrativnoj liniji, kao i rad Zajedničke komisije za implementaciju Vojno-tehničkog sporazuma iz 1999.

Od izuzetnog značaja je da međunarodne snage KFOR, u nesmanjenom sastavu i postupajući statusno neutralno i nepristrasno, u potpunosti ispune mandat utvrđen Rezolucijom SB UN 1244, kao jedina legalna i legitimna vojna formacija u Pokrajini, bitan garant sprovođenja Briselskog sporazuma i suštinski jedini garant bezbednosti i opstanka Srba, njihove imovine, verske i kulturne baštine na KiM.

Politički dijalog između Republike Srbije i NATO

Usvajanjem IPAP-a uspostavljen je okvir za dalje produbljivanje saradnje između Republike Srbije i NATO i, u tom smislu, za unapređenje i podizanje političkog dijaloga na viši nivo.

Tadašnji prvi potpredsednik Vlade Republike Srbije i ministar spoljnih poslova Ivica Dačić i tadašnji ministar odbrane Bratislav Gašić su 18. marta 2015. godine posetili Sedište NATO u Briselu i učestvovali na sastanku Severno-atlantskog saveta i Republike Srbije, gde su razgovarali sa generalnim sekretarom NATO Jensom Stoltenbergom i stalnim predstavnicima država članica NATO. Poseban značaj za dalje unapređenje odnosa između Republike Srbije i NATO imala je poseta generalnog sekretara Jensa Stoltenberga Beogradu 19.-20. novembra 2015. godine, koji se tom prilikom sastao sa tadašnjim predsednikom Vlade Republike Srbije Aleksandrom Vučićem i drugim visokim zvaničnicima. Generalni sekretar Jens Stoltenberg je, tom prilikom, izrazio žaljenje zbog nevino stradalih tokom bombardovanja SRJ 1999. godine i uputio saučešće njihovim porodicama.

Trend daljeg jačanja političkog dijaloga na najvišem nivou nastavljen je posetom tadašnjeg predsednika Vlade Republike Srbije Aleksandra Vučića sedištu NATO 23. novembra 2016. godine. U bilateralnim razgovorima sa generalnim sekretarom NATO Jensom Stoltenbergom razmotrene su dalje perspektive za produbljivanje partnerske saradnje između NATO i Republike Srbije, kao i druge teme od zajedničkog interesa. Tadašnji predsednik Vlade Aleksandar Vučić učestvovao je i na sastanku Severno-atlantskog saveta, gde je sa stalnim predstavnicima država članica razmenio mišljenja o bilateralnim odnosima Republike Srbije i NATO i drugim bezbednosno-političkim temama od značaja za region Zapadnog Balkana.

Tokom 2017. godine bilo je više susreta predstavnika Republike Srbije i NATO. Tadašnja zamenica generalnog sekretara NATO Rouz Gotemeler je 23. juna u Beogradu prisustvovala svečanom prijemu povodom stupanja na dužnost predsednika Republike Srbije Aleksandra Vučića, kada je imala i odvojene susrete sa predsednikom Aleksandrom Vučićem i predsednicom Vlade Anom Brnabić. Ministar odbrane Aleksandar Vulin posetio je 22. septembra sedište NATO u Briselu, gde se sastao sa tadašnjom zamenicom generalnog sekretara NATO Rouz Gotemeler. Niz poseta na visokom i najvišem nivou nastavljen je 14. novembra 2017. godine, kada je predsednik Republike Srbije Aleksandar Vučić posetio Sedište NATO u Briselu i susreo se sa generalnim sekretarom NATO Jensom Stoltenbergom, kao i sa stalnim predstavnicima država članica NATO.

Generalni sekretar NATO Jens Stoltenberg boravio je 6-8. oktobra 2018. godine u zvaničnoj poseti Republici Srbiji. Tom prilikom, predsednik Republike Srbije Aleksandar Vučić i generalni sekretar NATO Jens Stoltenberg zajednički su otvorili Međunarodnu terensku vežbu upravljanja posledicama vanrednih situacija „SRBIJA 2018“.

[PRVI INDIVIDUALNI AKCIONI PLAN PARTNERSTVA RS – NATO \(IPAP\)](#)

[DRUGI INDIVIDUALNI AKCIONI PLAN PARTNERSTVA RS – NATO \(IPAP\)](#)

¹Austrija, Azerbejdžan, Belorusija, BiH, Gruzija, Jermenija, Kazahstan, Kirgistan, Malta, Moldavija, Irska, Rusija, Srbija, Tadžikistan, Turkmenistan, Ukrajina, Uzbekistan, Finska, Švajcarska i Švedska.